

Motion till riksdagen 2020/21:3266

av **Allan Widman m.fl. (L)**

Utökat stöd och utmärkelser för civila och militära veteraner

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om inrättandet av en riksdagens hedersmedalj för internationell insats att tilldelas den som vid en militär eller civil internationell insats med fara för eget liv gjort en särskilt berömlig gärning, och detta tillkännager riksdagen för riksdagsstyrelsen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett samlat veterancentrum och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda behovet av ökat traumastöd och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyddet i lagen (2010:449) om Försvarsmaktens personal vid internationella militära insatser även ska inkludera civila veteraner och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att veteranfrågorna stärks inom ramen för EU:s internationella insatser och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Sverige har all anledning att vara stolt över de kvinnor och män som lämnar sina familjer för att riskera liv och hälsa i utlandstjänst. Dessa välutbildade, välutrustade och välmående människor som under lång tid främjat och framtvingat fred i operationer utomlands. Totalt beräknas cirka 85 000 svenska män och kvinnor ha tjänstgjort i dessa, med de risker och umbäranden som det innebär. Ett åttiotal av dessa veteransoldater har betalat det yttersta priset och dött eller dödats i tjänsten.

Trots att uppbyggnaden av det nationella försvaret för närvarande står i fokus kommer Sverige, inom ramen för den globaliserade säkerheten, fortsätta att skicka ut militära styrkor runt om i världen för att bistå både humanitärt och militärt.

Sverige har även en omfattande civil sektor av frivilliga som bistår vid naturkatastrofer, krig och sjukdom utomlands. Liberalerna anser att människor som riskerar sitt liv och sin hälsa och bidrar med sin tid ska få ett ökat stöd och ett erkännande för sina insatser. Det är på förslag av regeringen som riksdagen fattar beslut om att skicka väpnad trupp utomlands. Trots detta finns i Sverige begränsade möjligheter till erkännanden för de uppoffringar som har gjorts och görs.

Inför en medalj för civila och militära insatser

Om inte samhället och opinionen står bakom beslutet kan i slutändan utförarna – soldaterna – drabbas. Så skedde i viss mån under den svenska insatsen i Afghanistan då soldater som tvingats strida för sitt liv vid hemkomsten blev verbalt attackerade och förringade.

I dag har Försvarmakten som myndighet tagit fram medaljer för att utmärka soldater vid lång tjänstgöring, uppvisande av stort mod, skada eller dödsfall. Det är viktigt både för att uppmärksamma de insatser som gjorts och för att visa samhällets tacksamhet. Ett bra, uppskattande mottagande efter tjänstgöring har även betydelse för om framtida psykologiska besvär kommer att utvecklas. Vikten av offentliga belöningar ska därmed inte underskattas.

Riksdagen saknar dock fortfarande möjlighet att högtidligt visa tacksamhet för både civila och militära insatser. Liberalerna föreslår därför inrättande av en riksdagens hedersmedalj för internationell insats att tilldelas den som vid en militär eller civil internationell insats med fara för eget liv gjort en särskilt berömlig gärning.

Utred behovet av ökat traumastöd

Merparten av de soldater som skickas utomlands kommer tillbaka i gott skick, både fysiskt och psykiskt. Men några upplever svåra trauman, stress och skador till följd av tjänstgöringen. Symtom på PTSD, post-traumatic stress disorder, kan dessutom komma flera år efter tjänstgöringen. Därför har Försvarmakten ett särskilt uppföljningsansvar som innebär att myndigheten, utan begränsning i tid, ska bistå den enskilde så länge som rehabilitering är meningsfull. Det finns lagregler om stöd, hjälp och information till både veteransoldater och deras anhöriga.

Veteranmottagningen vid Akademiska sjukhuset i Uppsala tar emot personer som varit på utlandstjänst i krigszon eller katastrofområde på uppdrag av svensk myndighet för behandling av PTSD eller annan psykiatrisk sjukdom kopplad till denna tjänstgöring. Mottagningen tar emot patienter från hela landet, varav merparten är militära veteraner.

Fortfarande är dock kunskapen om problematikens omfattning och karaktär låg bland svenska myndigheter. Liberalerna föreslår därför att regeringen ger Försvarmakten respektive MSB i uppdrag att avdela medel för ökad forskning på området.

Veterancentrum

Sedan 2017 har Försvarmakten ett veterancentrum som bistår med stöd till flera veteraner och deras anhöriga. Detta centrum har dock svårt att locka civila tjänstemän som har tjänstgjort utomlands. Sverige bör därför organisera ett fristående veterancenter på

nationell nivå för all personal som har tjänstgjort utomlands och som behöver stöd, hjälp och information.

Lag om skydd och stöd till civila veteraner

Varje år åker frivilliga läkare, sjuksköterskor, räddningspersonal och poliser ut på internationella insatser för att bistå vid naturkatastrofer och sjukdomsutbrott och i krig. I dag saknas både lagligt stöd och ett samlat ansvar för att fånga upp dessa människor och ge dem hjälp och stöd motsvarande vad som ges till svensk militär personal. Precis som det finns en lagstiftning för militära veteraner bör en motsvarande ordning införas för civila veteraner som har gjort en insats internationellt. Trots att den senaste veteranutredningen föreslog detta har regeringen valt att inte gå fram med ett förslag till riksdagen.

Veterandimension på unionsnivå

Sverige och svenska soldater har deltagit i så gott som samtliga EU-ledda internationella insatser, såväl militära som civila. EU har flera pågående insatser i både Europa och Afrika. Trots detta saknas en veterandimension på unionsnivå gällande de internationella insatserna. Regeringen bör verka för att även EU utvecklar ett system som vinnlägger sig om att civila och militära tjänstemän som har verkat i dess insatser får stöd, hjälp och erkännande.

Allan Widman (L)

Johan Pehrson (L)

Lina Nordquist (L)

Christer Nylander (L)

Maria Nilsson (L)

Gulan Avci (L)

Mats Persson (L)